Nr. 102 Sibiiu, Joi 23 Septembre (6 Octobre) 1904. Anul LII

TELEGRAFUL ROMAN

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta.

ABONAMENTUL
Pentru Sibiiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fil.
Pentru monarchie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru strĕinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la
Administraţiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 45
Corespondenţele sunt a se adresa la
Redacţiunea „Telegrafului Român", strada Măcelarilor Nr. 34.
Epistolele nefrancate se refusă. Articolii nepublicaţi nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:
Pentru odată 14 fil., — de două ori 24 fil., — de trei ori 30 fil. rêndul cu litere garmond

Nr. 10130 Bis. (1—3)

Concurs.

Devenind vacant **un stipendiu de una miiă** (1000) **coróne din dotaţiunea de la stat**, destinat pentru cualificarea absolvenţilor din cursul teologic al seminariului nostru archidiecesan, pentru ocuparea aceluia se publică concurs cu termin de 30 zile de la prima publicare în ziariul „Telegraful Român".

Cererile de concurs sĕ se aştérnă la consistoriul archidiecesan în terminul indicat mai sus, înzestrate cu următórele documente:

a) carte de botez;
b) testimoniu de maturitate;
c) absolutoriu teologic;
d) eventual alte documente recomandatóre.

Cererile intrate după espirarea concursului nu se pot lua în considerare.

Sibiiu, din şedinţa senatului bisericesc, ţinută la 21 Septembre 1904.

Consistoriul archidiecesan.

Biserica şi problemele sociale.

III.

Acţiunea este nota caracteristică a organismelor viguróse. Sĕ privim un bărbat în flórea etăţii şi sĕ facem asemănare întrĕ el şi bĕtrânul ce abia îşi tîreşte ósele! Cel dintâiu va croí mărețe planuri şi va şì lucra cu cea mai mare energie la realisarea lor, al doilea se retrage dinaintea ori-cărei acţiuni, pentru-că are lipsă de odihnă.

Au încetat óre pentru biserica nóstră idealurile? Nu are lipsă ea de nici o acţiune în viitoriu? Sosit este timpul ei de bĕtrâneţe, când sĕ pótă trăí fără nici o grijă de viitoriu?

La acestea şi multe asemenea întrebări nu putem rĕspunde, de cât în mod negativ. Valuri cumplite se ridică şi ameninţă naia şi vîslaşii. Furtunele urlă, marea vueşte: pericolul ameninţă....

Istoria ne arată, că a mai fost sguduită biserica, dar' n'a fost nimicită. Cumińtenia şi devotamentul fíilor au apărat'o. Cumińtenie şi devotament se cere de la noi, ca nu numai sĕ conservăm ce este, ci sĕ facem ce trebue sĕ facem şi sĕ cucerim ce ne lipseşte.

Nu voesc rĕsboiu, nici voiu a cucerí teren prin proselitism. Rĕsboiul nu concordéză cu mijlócele de cari se serveşte biserica. Programul nostru deci are sĕ fie *„munca"* în ogorul fíilor sufletelor.

Trecutul ne dovedeşte, că biserica nóstră a esistat şi a rĕsbit prin viscole, fiind că *sórtea* sa una a fost *cu sórtea credincioşilor*. De erau *toţi* fíii bisericei nóstre nobili, ori mari proprietari, cum a fost aristocraţia pe care şì noi am avut'o, sĕ fim siguri că astăzi *de ortodoxism nici pomenire nu s'ar mai face în aceste părţi*. De mult am fi devenit papistaşi, calvini, ori mai ştie şì Dzeu ce. *De tóte am fi, numai ortodoxi nu.* Esistă biserica, pentru-că ea s'a retras în coliba iobagiului: l'a *mângâiat* şi *însufleţit;* şi dacă altă uşurare nu i-a putut pregătí, apoi a dedat poporul la *resignaţiune*, virtute care caracterisĕză numai poporul nostru.

Dacă e deci adevĕrat, că situaţiuni analóge — produc identice stări sufleteşti, şi dacă e adevĕrat, că istoria este mama vieţii, apoi din trecut trebue sĕ scótem şì noi învĕţături pentru viitoriul bisericei.

Sĕ învĕţăm din trecutul bisericei nóstre, că noi ca biserică *datori suntem a întra în bordeiul credinciosului nostru, pentru a ne informa de aprópe despre starea sa morală şi condiţiunile traiului sĕu, întrebuinţând tóte mijlócele disponibile la îmbunătăţirea sorţii fíilor sufleteşti.*

Iată unde zace tăria bisericei!

O astfel de procedere e tocmai la timp şi necesară. Vedem, că miseriile de tot feliul îşi fac cuib la poporul nostru. Acolo unde mai nainte domnea pacea şi fericirea casnică, unde nu se ştia nimic de grijile materiale şi unde horele şi doinele vesele umpleau aerul de bucurie — astăzi totul apare ca mórte şi ruin. Bucuria nu e mai mult bucurie, de cât póte atunci, când se împreună cu usarea fără mĕsură a *alcoolului*, acel duşman afurisit, care causéză perirea a mii şi mii de persóne.

Sĕ suferim noi óre desastrul? Sĕ stăm pe loc, până nu vom mai avé credincioşi? Vedem dóră zi de zi cum ómenii nĕcăjiţi sunt seduşi de speculanţi fără suflet, cum se aruncă în braţele necuratului şi devin periculoşi, şì pentru societate şì pentru biserică....

Vorba e, de ce mijlóce sĕ ne folosim la ajungerea scopului?

Spiritul secolului nostru ofere mijlócele, numai sĕ ne ştim folosí de ele. E drept, că noi cu mijlóce însemnate materiale nu putem vení într'ajutor poporului, nĕcăjit. De acestea nici noi nu dispunem. Vom face însĕ şì noi ca Petru, când a zis bolnavilor cari cerşiau ajutor de la dînsul: aur şi argint nu am, din ce am vĕ voiu da; în numele lui Isus vĕ zic: sculaţi-vĕ. Adecă vom întrevení şì noi cu învĕţăturile nóstre la popor, vom folosí puterile sale proprii în scopul de a 'l ridica.

Secolul nostru, pe lângă tóte relele sale, are şì partea cea bună. Partea cea bună a veacului e, că a învĕţat ómenii sĕ se grupeze, sĕ se asocieze, ca astfel lucrurile ce nu le póte face singuraticul, sĕ le îndeplinéscă corporaţiunea.

Ideia solidarităţii e cea mai nobilă acuisiţiune a timpului modern, care produce minuni. Stăm de multe-ori pe cugete, cum pot ómenii cu mijlóce puţine sĕ realiseze fapte mărețe?

Grupările, corporaţiunile sunt ca şì picurii de plóie. Picurul în sine e nimic, dar' îndată ce vine picur lângă picur creşte în povoiu, care se mĕsură cu cele mai puternice stânci. *Asociaţiunile şi crearea a tot feliul de societăţi de asigurare şi ajutorare* — sĕ ne fie deci devisa.

Astăzi, când la popórele mai luminate vedem societăţi şi cluburi nu numai de meseriaşi, neguţători, ci şì de copíi, — noi singuri sĕ rĕmânem în códă? N'ar fi óre pĕcat strigător la ceriu?

Nu vreau sĕ zic, că la noi nu s'ar fi făcut nimic în direcţiunea acésta. S'a făcut. Pe unele locuri se şì lucră bărbăteşte. Resultatele bune nu lipsesc. Căci pe tot locul, unde din multele feliuri de societăţi ce se pot înfiinţa, s'a înactivat barem una, nu lipseşte efectul bun. Poporul e înaintat, şi mai *disciplinat bisericeşte.*

Neajunsul nostru este, că nu am înfiinţat de cât puţine societăţi umanitare. Biserica *nu s'a pus* în fruntea astorfel de mişcări, sĕ le arangeze şi sub auspiciile ei sĕ le conducă pentru-ca pe lângă scopul economic sĕ servéscă şì de *pepiniere ale religiosităţii*, unde se cultivă *spiritul bisericesc* şi *alipirea faţă de maica biserică.*

Ca sĕ nu se pară că pretind imposibilităţi, ori lucruri cari nu cadréză cu principiile bisericei, voiu amintí că alte biserici mai practice de cât noi, d. p. rom. catolicii, de mult cultivă fel şi fel de asociaţiuni, cari servesc esclusiv scopurilor lor. Sunt reuniuni de consum, cari dau favoruri numai rom.-catolicilor, pentru-că persóne rom.-catolice le-au înfiinţat şi susţin, pe alte locuri sunt societăţi bisericeşti de ajutorare, asigurare şcl.

Ce uşor ne-ar fi nouĕ, când în fiecare comună am avé *instituţiunile de ajutorare proprii confesionale*)* Am dispune de sórtea morală şi materială a credincioşilor, de altă parte 'i-am ferí şì de curentele rele şi primejdióse ce şi fac loc şì la noi. Ar puté colinda prin satele nóstre socialisti, pocăiţi şi ştie Dzeu cine, — peste tot locul ar da de uşi închise, pentru-că poporul deplin luminat şi legat de biserică *cu sórtea sa*, nu uşor se aruncă în lupte cu resultat necunoscut.

Pentru orientare notez, că eu nici decum nu cuget la urmărirea scopurilor *politice* prin astfel de societăţi, ci am în vedere curat interesele *economice*, *culturale* şi *religióse* ale poporului nostru.

Vasilie Gan, protopresbiter.

*) Nu am în vedere băncile, cari pe unele locuri strică fórte mult cu procentele lor. Aut.

Fragmente istorice.

Despre boerii din ţéra Făgăraşului.

De

Non quis sed quid.

(Urmare).

Stefan Mailat a avut o fată Margareta, măritată întâia-oră după Andreiu Báthori, şi a doua-oră după Ioan Iffiu, şi un fecior *Gavriil*, care vêndênd moşiile sale de la Făgăraş, s'a retras în părţile Ungariei superióre unde stăpâniau Ferdinandeştii, şi unde de la soţia sa Anna Banfi a avut doi feciori, pe Gavriil şi pe Stefan, cari au murit fără descendenţi, şi două fete, pe Ana măritată după Pongrácz şi Elena măritată întâiu după Horecki, şi a doua-oră după Szunyog.

Ce s'au făcut de ceialalţi fraţi ai lui Stefan, fíi ai ciobanului Matheiu din Comana, trecuţi toţi la catolicism, a nume de Comşia, Ioan, Negoiţia şi Dumitru? nu se ştie. Ce se ştie însĕ este, că ei şi-au perdut urma din Comana şi din Ardeal. Se dă cu socotéla că şì ei cu nepotul lor Gavriil s'au tras în părţile Ungariei superióre unde domniau Ferdinandeştii. După Nagy Iván (Magy. családai) se află în comitatele Bars şi Hont din Ungaria superióră o familie Majlath, din care Măjlath Miklós a fost la 1646 secretariu al presidentului curiei Csáky László, la 1649 secretariu al primatului Lippay, şi 1662—1673 procuror al St. Coróne. O ramură din succesorii acestuia sunt conţii Majláth de Székhely, alta nobili prin Ungaria.

Despre Knézul şi Voda Stefan Mailat din anul 1300 şi despre boerii Mailat din Dezsani, cum şì despre ţĕranii Mailat din Ţinţari, Feldióra şi Előpatak vom vorbí la locul lor, ear' despre celelalte familii boereşti din Comana continuăm firul ací:

2. *Boer de A.-Comana et Venitze,* 10 patrifamilii, a căpĕtat litere nobilitare de la M. Apafi din Alba-Iulia la 29 Maiu 1665, date lui Ioan şi Ladislau Boer din Comana şi Veneţia cu următórele insemne: pe scut de colóre celestină se vede un călăreţ în vestminte roşii pe un cal galben, ţinênd în drépta sabia, în stânga frêul calului. De ací se vede conexiunea boerilor din Comana şi Veneţia.

3. *Boer de A.-Comana et Margine* cu 17 patrifamilii, are litere donaţionale de la G. Bethlen, reînoite prin M. Apafi date din Porumbac în 16 Iunie 1689 lui Ladislau Boer din Margineni, în privinţa unui fond boeresc din Comana, ceea ce confirmă şì Leopold I cu diploma dată din Viena 10 Martie 1702.

4. *Boer alias Halmagyi de A.-Comana* are diplomă de la Leopold I din Viena în 5 Novembre 1701 prin care Stefan şi Todor Bojer de A. Comana pentru servicii credincióse se conferiau în pristinul lor stat de nobilitate cu următórele insemne: pe scut militar de colóre celestină se vede depusă o coróná din care iese pe jumĕtate un leu ţinênd în gură o sĕcure. Sunt 10 patrifamilii.

5. *Pop de Comana*, a căpĕtat litere nobilitare de la G. Bethlen din Făgăraş 12 April 1625, date lui Andreiu Pap alias *Algya Preuteasza* din Comana, cu următórele insemne: pe scut militar de colóre rubeă se vede întrĕ două dealuri o tiliă înflorită. Posede şì sentinţă tabulară din 13 Iunie 1803, prin care se recunóşte descendenţa genealogică a lui Popa Marcu de la Andreiu Pop. — Cu 12 patrifamilii.

6. *Popa de A.-Comana* cu o inquisiţiune din 22 April 1814, prin care dovedesc, că sunt nobili posesionaţi în Comana, şi descind de la Sandru Boer Deak. Comb. cu Pop de Comana.

7. *Coanta, Konta, Kontho de Comana,* 15 patrifamilii, cu diploma de la G. Bethlen de dată Alba-Iulia 13 Maiu 1617, dată lui Lupu Kontha pentru servicii credincióse.

8. *Costea, Koszta, Koszte de Comana,* 30 patrifamilii, cu litere boeronale de la M. Apafi date din Făgăraş 2 April 1696 lui Bucur Koszta şi fíilor sei Opra, Many, Sztan şi Ioan.

(Va urma.)

De la Timişóra.

Dăm astăzi vorbirea dlui *Emanuil Ungureanu*, directorul despărţămêntului timişorean al *„Asociaţiunei“*, cu care a salutat comitetul central şi adunarea generală a *„Asociaţiunei“* în Timişóra. A fost următórea:

Preaonorate Domnule President!
Preaonorat Comitet Central!

Inteligínţa română din despărţémêntul Timişórei, representată prin comitetul despărţémêntului, când a invitat Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român, ca sĕ-şi ţină adunarea generală în ĕst-an în Timişóra, a voit sĕ dee dovadă, că totdeuna e gata a sprijini instituţiunile nóstre culturale.

Din motiv de mare insemnătate s'a aflat îndemnată acéstă inteligínţă a se înrola între sprijinitorii Asociaţiunei şi prin acésta a culturei poporului nostru; acest motiv e, că în multe locuri locuite de Români, asemenea şi în ţinutul şi jurul despărţémêntului Timişórei, poporul român nici intelectualminte nu e sşa de deşteptat, nici materialminte nu înaintéză aşa, ca sĕ pótă ţiné paşi cu celelalte popóre intelectualminte mai deşteptate şi materialminte mai înaintate; noi pe aici vedem, că în atingere cu alte neamuri conlocuitóre şi în viéţa socială şi pe terenul economic tot poporul nostru se arată inferior, el e partea care cedéză.

Acéstă împrejurare ne-a dus pe noi la convingerea, că de-şi avem în mare parte şcóle bune poporale, de-şi şcóla bună poporală contribue mult la deşteptarea şi moralisarea poporului, dar' totuşi faţă cu emulaţiunea popórelor pentru superioritatea şi domnirea culturală şi economică, pentru poporul nostru de la sate acum nu mai e destulă instrucţiunea şi educaţiunea ce o capĕtă în şcóla poporală; — instrucţiunea şi educaţiunea din şcóla poporală trebue acum şi la noi privită de minimalul cultural ce e de lipsă în viéţa poporului, ca pe acest fundament sĕ se pótă treptat mai departe desvolta şi întări; — deci la noi se arată în mod imperativ trebuinţa, ca poporul nostru, — precum fac şi alte popóre mai culte, — sĕ capete învĕţătură şi după ce a eşit din şcóla poporală; trebue şi mai departe sĕ se lumineze, ca sĕ se pótă susţiné şi întări, însĕ desvoltarea culturală sĕ nu fie numai intelectuală, ci sĕ fie şi economică, adecă poporul român sĕ nu fie numai cu carte, dar' sĕ fie şi econom bun.

Aflu de lipsă a releva, că faţă cu progresul rapid, ce l fac acum alte neamuri pe terenul economic, trebue şi noi în lucrările nóstre culturale, în promovarea culturei generale a poporului nostru sĕ avem totdeuna înaintea ochilor şi desvoltarea şi întărirea lui economică, — pentru-că e frumos idealismul, cultivarea lui dă semn de sentiment nobil, trebue sĕ cultivăm şi noi idealismul; acesta ne învaţă sĕ ţinem la naţionalitate, la limba şi legea nóstră, la portul, tradiţiunile şi datinile părinţilor nostri, ne învaţă sĕ rĕmânem credincioşi strănepoţi ai strămoşilor nostri, adecă sĕ rĕmânem Români, ce au fost şi dînşii.

Din idealism rĕsare sentimentul de dreptate şi onestitate; sĕ cultivăm acest sentiment cu mare zel, ca sĕ nobilităm caracterul poporului, sĕ-i ridicăm nivoul moral; în munca nóstră culturală sĕ ţintim într'acolo, ca fiecărui român sĕ i-se prefacă în instinct, ca sĕ fie om cinstit şi om de omenie.

Dar' sĕ ţinem cont de spiritul timpului şi de împrejurările în cari trăim, sĕ nu uităm că trăim într'o epocă, în care alăturea cu idealismul, în grad asemenea de mare domneşte şi realismul, sau mai bine zis materialismul, adecă tăria economică, sau puterea averii; — sĕ nu perdem din vedere, că un popor, fie el cât de idealist, dacă nu se nisueşte sĕ ajungă şi la bunăstare materială, dacă nu se nisueşte sĕ se întărĕscă în avere, dacă pe moşiile şi pământul moştenit de la părinţii sĕi se lăţesc şi întăresc a te neamuri, atunci poporul cel sărăcit, tocmai ca un om care sufere de boală fără leac, cu timpul trebue sĕ piară.

Acest adevĕr la noi aplicat, ca sĕ fiu bine înţeles şi de pătura societăţii nóstre, care n'are multă carte, zic: că înzadar vom cânta noi Deştéptă-te Române, dacă alte neamuri vor cumpĕra holdele şi moşiile Românilor.

Spre paguba nóstră, până în timpul cel mai nou am fost idealişti, şi de acolo vine, că ne tot tânguim că suntem săraci, ce în parte nu e adevĕrat, deci acum nu mai e destul din idealism sĕ zicem: sĕ ne păstrăm şi apărăm limba şi legea strămoşĕscă; — acum, dacă voim sĕ trăim şi sĕ trăim pe acest pământ, unde au trăit şi strămoşii nostri, trebue sĕ zicem: sĕ ne păstrăm şi apĕrăm limba, legea şi moşia; acéstă treime aşi dori eu sĕ fie scrisă în chatechismul poporului român.

Intr'acele instituţiuni culturale, cari sunt chiămate a grijí, ca poporul nostru sĕ capete învĕţătură şi după ce a eşit din şcóla poporală, cari sunt chiămate a cultiva şi desvolta literatura nóstră, şi prin munca lor a da direcţiune desvoltării nóstre culturale, în prima linie stă şi „Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român“, pe care D-Vóstră, onorat comitet central, o representaţi.

Dacă ne gândim, că munca nóstră culturală şi cu acésta împreună întréga activitate a Asociaţiunei e avisată numai la sprijinul nostru, dacă considerăm, cât de mare e problema ce are Asociaţiunea a o deslega, şi cât de grele sunt datorinţele ce are a le îndeplini, — atunci de la fie-care român, fără deschilinire de sex, care voieşte sĕ fie ţinut de român şi de om inteligent, de la fiecare român, care pricepe, că numai promovarea culturei poporului nostru e mântuirea nóstră, trebue sĕ pretindem, ca sĕ între în şirul sprijinitorilor Asociaţiunei, pentru-că cine sprijineşte acéstă Asociaţiune, acela sprijineşte cultura poporului român.

Acum, onorat comitet central, în numele despărţémêntului nostru asigurându-vĕ de stima şi recunoştinţa nóstră pentru zelul şi iubirea de neam, cu care conduceţi afacerile Asociaţiunei, şi mulţămindu-vĕ pentru ostenelele ce le puneţi ca jertfă pe altariul culturei poporului nostru — am onóre a vĕ saluta.

Din Munţii-apuseni.

— Corespondenţă particulară a „Teleg. Român“. —

10 Septembre v.

De pe la mijlocul lunei August avem ploi, cari au adus pentru moment multă mângăiere economilor şi în special economilor de vite, făcênd sĕ înverzéscă din nou câmpurile vestejite de arşiţa sórelui, şi contribuind la urcarea preţului vitelor, pe cari ómenii începuseră a le vinde pentru preţuri de nimica, dar' în acelaşi timp, agronomilor nostri plóia li-a făcut daune imense.

Pe la mijlocul lunei August, o ploiţă caldă, în timp de douĕ zile a făcut, ca rodul grânelor încă nesecerat sĕ încolţéscă în spic, pe când deja clăilor deja secerate nu li-a făcut nici o stricăciune.

De acéstă daună au suferit îndeosebi economii din comunele din cari se produce grâul.

In ţinuturile mai muntóse, — unde se produce îndeosebi sĕcara şi ovĕsul, şi unde sĕmănăturile ajung la cócere numai către finea lunei Septembre, — în anul acesta nu va fi nici o recoltă. Până în sĕptĕmâna trecută sĕmănăturile şi acolo promiteau mult, zăpada însĕ ce a căzut şi a îmbrăcat în haină de mirésă munţii şi délurile nóstre, în cele mai multe locuri a culcat la pământ sĕmănăturile, ear' grăunţul, ce era numai în desvoltare, a îngheţat. Economii nici de paiele atât de necesare în anul acesta, nu se pot bucura.

*

Pentru incendiaţii din Câmpeni au incurs până acum aprópe 14 mii de coróne. Aceste ajutóre sunt depuse la institutul de credit *„Doina“* — şi numai ajutorlul de 3000 coróne dat de guvern şi 500 cor. date de la institutul *„Doina“* au fost împărţite celor mai lipsiţi dintre cei nenorociţi.

Greu lucru sĕvêrşeşte comitetul pentru împărţirea ajutórelor, care sub conducerea protopretorului a împărţit în 4 clase pe cei incendiaţi. In clasa I sunt cei cari au perdut tot şi au rĕmas fără nici o avere. Acestora li-se pune în vedere sĕ priméscă 50% din dauna constatată, dar' nici pentru acestia nu e suficientă suma ce stă comitetului la disposiţie.

Sĕ nu uităm însĕ, că între cei daunaţi o parte fórte mare sunt străini de legea şi neamul nostru, acestora nu li-a rĕmas nimic, sau fórte puţin, prin urmare trebue sĕ fie sortaţi în clasa I a celor nenorociţi. Ear' Câmpănarii băştinaşi, fuduli şi lăudăroşi din fire cum sunt, şi-au strieat ei înşişi, — când cu ocasiunea fasionării daunelor avute au mărturisit că potecul de pământ ce li-a mai rĕmas, represintă valori fabulóse. Astfel comisiunea, pe lângă tótă bunăvoinţa, n'a putut sĕ-i sorteze în clasa I a celor nenorociţi.

Avênd aceste împrejurări în vedere, membrii numitei comisiuni vor lucra înţelepţeşte dacă vor stărui, ca cele 2 şcóle române eventual şi biserica ruinată prin incendiu, sĕ fie sortate în şirul celor de clasa I.

Ear' publicul marinimos şi institutele de credit, cari voiesc a vení în ajutorul celor nenorociţi, — pot precisa şi mai în detail scopul, pentru cari sunt menite ajutórele ce se trimit.

*

Zilele trecute am fost surprinşi cu o neobicinuită concentrare de gendarmi. Nu mai puţin de cât 30 gendarmi au fost trimişi în comuna Vidra-de-sus, pentru a da în cas de lipsă ajutor judecătorei reg., care avea sĕ predee în stăpânirea erariului silvanal un munte aşa numit *„Lespezi“*, folosit din timpurile cele mai vechi tot din partea locuitorilor din comună.

Muntele „Lespezi“ se estinde pe un teritoriu de peste 120 jug. catastrale, are 7 stâni, e un loc de recreare pentru bieţii moţi din Vidra, Neagra şi Scărişóra, cari sunt necesiţi a-şi trece ciubarele lor peste munte spre Arad şi Bihor. Pe acest munte îşi păşunéză vitele în timp de vară circa 50 familii, şi e înzestrat cu un pământ fórte roditor, în jurul stânelor sunt grădini, în cari chiar şi moşii şi strămoşii nostri au cultivat cu succes varză.

Cu ocasiunea segregării întêmplate la anul 1884 nici amintire nu s'a făcut că acest munte are sĕ vină în posesiunea erariului. Pe mapă numirea adevĕrată a muntelui a fost schimbată, ear' comuna n'a avut esperţi cari sĕ constate erórea. Predarea ce a urmat cu un an doi mai târziu, s'a făcut fórte superficial, comisiunea nici nu s'a apropiat de muntele „Lespezi“. Ear' erariul, din anul 1884 până prin anul 1892 a tăcut, şi numai după 8 ani trecuţi a intentat proces contra proprietarilor, cari îşi păşunau vitele pe acel munte.

In fine pe basa unei sentinţe a Curiei reg. predarea acestui munte era sĕ se efeptuéscă în anul trecut, dar' protestarea energică a Vidrenilor a zădărnicit de astădată predarea. De atunci până acum, prin deputaţiuni trimise la guvern şi prin alte multe rugări, s'au încercat Vidrenii sĕ facă cel puţin schimb cu erariul, sau sĕ cumpere pe bani muntele. Cu tóte promisiunile şi asigurările frumóse ce li-s'a făcut, nimic nu s'a făcut în favorul lor.

Durere, că în Vidra sunt şi indivíţi cărora le place sĕ pescuiască în tulbure. Acestia au aruncat sĕmînţa neînţelegerii între fruntaşii din comună. Cei-ce au subscris împăciuirea nefericită din anul 1884 şi în deosebi fostul primar, este timbrat ca unul ce ar fi vêndut muntele, de-şi în locul prim vina o pórtă advocaţii comunei, cari n'au fost pe deplin orientaţi în afacere şi n'au cerut, ca comuna sĕ-şi numéscă şi ea esperţi. In urma acestor neînţelegeri comuna e divisată în partide, nu póte face sémă de parale pentru a încerca reînoirea procesului.

Acesta e pe scurt istoricul afacerei. Representanţii erariului însĕ, cu ocasiunea predărei întêmplate acum, — şi-au permis prea mult.

Fără sĕ provóce pe proprietarii interesaţi, ca în termin hotărît sĕ-şi mute stânele şi sĕ se depărteze cu vitele de acolo, au dat foc edificiilor aflătóre acolo, în cari au ars nu numai uneltele şi vasele păstorilor, ci şi vite. Comentar la acésta ştire tristă dar' adevĕrată, facă publicul cetitoriu.

*

După aceste ştiri triste vin a raporta şi despre o frumósă sĕrbare din Roşia-montană.

La stăruinţa părintelui administrator parochial de acolo şi paroch al Cărpinişului Grigore Sima, în preséra zilei de 8 Septembre v. — s'a făcut un peregrinaj la acea biserică, cu care ocasiune îndeosebi au escelat Cărpinişenii, cari s'au presentat în numĕr impunĕtor.

Nu voiu vorbí despre scopul mărеţ ce se urmăreşte prin aceste peregrinage, constat însĕ, că parochia Roşia-montană era pentru noi aprópe perdută. Deci, prin peregrinajiul acesta s'a avut în vedere nu numai întărirea simţului religios al credincioşilor nostri din acea parochie, ci şi desvoltarea dragostei lor către sfintele nóstre aşezăminte bisericeşti, către sfânta nóstră lege strămoşească. Căci în timpul abia trecut, în urma împrejurărilor vitrege în cari se afla acésta parochie, am perdut mulţi credincioşi, cari au trecut, în partea cea mai mare, la biserica rom.-cat.

Era deci necesar, ca în mijlocul acelui popor sĕ duci modele vii, cari esceléză prin viéţa lor curată, prin dragostea lor nemărginită faţă de aşezămintele sfintei nóstre biserici. — Şi astfel de modele, multe au fost între peregrini.

Poporul din Roşia-montană a intimpinat pe cei sosiţi în mijlocul lor cu dragoste, li-a eşit în cale cu prapori, şi în sunetele clopotelor i-a condus la biserică, unde sub conducerea părintelui *Grigore Sima* s'a început serviciul vecerniei, împreunat cu litie, prescris pentru preséra zilei naşterii Născĕtórei de Dzeu. S'au servit apoi tot prin părintele *Grigore Sima*, ajutat şi de părintele *Iosif Gomboş* — încă şi alte servicii frumóse, cari s'au terminat cu paraclisul Preasfintei Născĕtórei de Dzeu. Şi au fost încoronate cu predică bine succésă a părintelui administrator, vorbind despre însemnătatea sĕrbării.

La mezul nopţii a urmat „Mezonoptica“, către ziuă serviciul ceasurilor, s'au presentat apoi mulţi la sfânta spovedanie. Diminéţa, în 8 Septembre, la 7 ore s'a început serviciul utreniei, a urmat un maslu servit cu multă evlavie, şi sfânta liturgie. Corul bisericei din Roşia ne-a delectat cântând cu multă precisiune rĕspunsurile liturgice, ear' la sfârşitul sfintei liturgii a vorbit din nou părintele *Grigore Sima*, bine cunoscut publicului nostru şi ca seriitoriu poporal, — care prin modul seu de predare, prin limbagiul sĕu uşor şi la înţelesul poporului, ca un adevĕrat măiestru ştie sĕ captiveze pe ascultătorii sei.

Adevĕrata mângăiere, în mijlocul valurilor acestei vieţi, numai în sinul sfintei biserici se póte afla. Şi întăriţi în acéstă credinţă ne-am depărtat Mercuri pe la orele 2 p. m. din sfânta nóstră biserică din Roşia-montană, încunjuraţi cu dragoste din partea poporului numĕros, care cu reverinţă îşi aclama pe preoţii sei. *Un preot.*

Din Turda.

Sfiinţirea şi inaugurarea nouei şcóle gr. or.

— 29 Septembre n.

In fine ni-am vĕdut şi noi Românii ortodoxi din Turda realisată o veche dorinţă a nóstră! In 25 Septembre st. n. s'a sĕvêrşit cu pompa cuvenită sfinţirea frumósei şcólei care în timp scurt s'a zidit şi s'a dat destinaţiunei sale nobile, graţie munificenţei Prea vener. Consistoriu, a însufleţirei şi simţului de jertfă a poporului credincios din Turda şi a altor donatori din jur şi depărtări.

E prima şcólă gr. or. în Turda şi cu mândrie putem constata că şcóla acésta între tóte şcólele din Turda în multe privinţe e prima, ear' pentru şcólele din tract póte serví ca şcólă de model.

A fost o adevĕrată bucurie serbarea din 25 Septembre pentru popor ca şi pentru inteligínţa gr. or. din oraş şi mai ales pentru cel ce a ostenit mai mult întru înfiinţarea ei, dl protopop *Iovian Murĕşan*.

Serbarea s'a început la 4 ore p. m. cu feştanie, la care a servit dl protopop local asistat de dl prof. de teol. în pens. Ioan *Ghibu* şi de dl George *Costin*, preot în Sân-Mihaiu. Un frumos public constătător din inteligínţa română de ambele confesiuni din Turda, apoi de preoţimea din jur şi de poporul credincios din loc a umplut spaţiósa sală.

După actul sfinţirii, invocarea duhului sfânt şi cetirea (în genunchi) a rugăciunilor prescrise la începerea şcólei, dl protopop *Iovian Murĕşan* a urcat catedra şi a ţinut o frumósă vorbire în care a arătat însemnătatea nouei şcóle din punct de vedere românesc, confesional şi pedagogic. Iată cuvêntarea:

Preastimat public şi iubiţilor parochieni!

„Acésta este ziua carea-o a făcut Domnul, ca sĕ ne bucurăm şi sĕ ne veselim într'insa“.

Din graţiósa însărcinare a Escelenţei Sale Inaltpreasfinţitului domn Archiepiscop şi Metropolit, mi-a revenit mie onorifica misiune de a efeptuí sfinţirea acestei şcóle şi a o închina mărеţei sale destinaţiuni. Şi după ce cu ajutorul lui Dzeu partea primă a acestei misiuni, adecă sfinţirea o am îndeplinit tocmai acum în presenţa dvóstrĕ cu conlucrarea iubiţilor fraţi — preoţi colegi, implorând binecuvêntarea ceréscă asupra acestei instituţiuni — nóuĕ atât de dragă şi de folos pentru neam — a rĕmas sĕ vĕ cer indulgínţa şi a vĕ reţinea puţin şi asupra părţii a doua a misiunei mele, aceea, de a preda şi declara închinată şcóla acésta — sublimei sale chemări.

Mărеţă şi sublimă chemare! Căci vorba este de deschiderea unui nou focular sacru de cultură, un isvor nesecat de bunătăţi vremelnice şi vecinice.

Elevaţie sufletéscă fericitóre mĕ copleşeşte în acest moment, nu numai pentru-că — în calitate de părinte sufletesc şi conducător al acestei comunităţi creştineşti ortodoxe, — după putinţă contribuit'am cu fapta şi cu cuvêntul la realisarea acestei şcóle, ci mai ales că vĕd de pe feţele vesele ale dtre, o

mulţămire nespusă, satisfacţia harnicului popor, care punênd umĕr la umĕr, — dinariul vĕduvei din evangelie, — făcutu-s'a, ca acest modest dar' modern şi eseginţelor pedagogice deplin corĕspundĕtor edificiu sĕ vestéscă vrednicia dvóstrĕ şi setea pentru un viitoriu mai fericit.

Pentru acest motiv zis-am la începutul vorbirii mele cu cuvintele bisericei: „Acésta este ziua, care o a făcut Domnul, ca sĕ ne bucurăm şi sĕ ne veselim întrînsa".

Sĕ ne bucurăm şi sĕ ne veselim în sufletul nostru astăzi, pentru-că vedem visul fericiţilor nostri părinţi întrupat; pentru-că ne vedem a avé prima şcólă, care sĕ ne alimenteze generaţia cu apă vie curgĕtóre, din care cine va bea sĕ nu mai însetoşeze; pentru-că vedem fica dulce, lângă mama sa; cum mama o desmerdă şi cum fica îi procură plăcere; cum apoi fica 'i e spre ajutor, e ochiul sufletului mamei; şi cum în fine din meluşeii — păscuţi pe păşunea cunóşterii lui Dzeu, stimării şi iubirii Lui — şi părinţilor şi deaprópelui, face-se-vor oi binecuvêntătóre în turma lui Christos.

Grădinariul iscusit grijeşte cu jingăşie de florile şi altoii din grădina sa; le sădeşte, udă, pliveşte şi le creşte până ce ajung la desĕvêrşire. Pentru ce? Pentru-că prefăcêndu-şi grădina într'un paradis, binemirositor şi plin de dulcéţă, sĕ se bucure de ostenelele sale.

Părinţii? Şi ei se vor bucura, ca şi grădinariul, dacă copiii lor vor fi crescuţi în grădina culturii şi a învĕţăturii, în direcţiune religióşă şi morală, altfeliu însĕ vor rĕmâné ca şi trandafirii selbatici ai câmpului, şi pădureţii necultivaţi ai pădurii; lucruri netrebuincióse, de aruncat la o parte.

Sĕ ne bucurăm şi sĕ ne veselim pentru-că ziua de azi este, iubiţilor poporeni, o zi epocală în analele parochiei nóstre.

Epocală şi mărĕţă pentru-că astăzi deschidem prima nóstră şcólă confesională ce o vom susţiné din sudórea nóstră, pentru sublima ei misiune, căci ea are sĕ créscă pe fiii nostri în spiritul şi învĕţăturile bisericei nóstre drept credincióse-ortodoxe; ea are sĕ créscă pe fiii nostri a cunóşte pe Dzeu, a'l stima, iubi, a-şi cinsti părinţii şi a-i asculta, a face bine deaprópelui ca şi şieşi însuşi; a stîrní în ei iubirea de neam şi de patria nóstră iubită şi astfeliu a-i face demni şi bravi cetăţeni; a-i investí în limba dulce a mamei iubitóre, prin care limbă până acum mai mult din dragostea iubitei sore biserici locale şi din bunăvoinţa on. eforii şcolare gr. cat. au fost elevii nostri după putinţă împărtăşiţi, spre a se investí cu cunoştinţele necesare trebuinţelor zilnice; — a-i face şi iubitori de ordine, curăţenie, moralitate, stăruind astfeliu şcóla la rĕspândirea culturei şi bunăstării materiale a mult iubitului nostru popor în general!

De duplă însemnătate este apoi acest edificiu, dacă ne vom cugeta, că — pe lângă cele înşirate — mai are sĕ servéscă ca loc de întrunire nu numai pentru instruarea adulţilor, a tinerimei în cântări corale pentru a şti şi puté preamări pe Dzeu după cuviinţă în decursul serviciului divin în biserică, şi prin acésta a ridica nimbul frumosului nostru rit naţional-bisericesc; ci şi pentru faptul, că mai înainte nu aveam un loc propriu al noru — afară de biserică — nici chiar pentru dunările oficióse ale corporaţiunilor nóstre parochiale; nu aveam loc de întrunire, — aici într'un centru protopresbiteral — nici pentru întrunirea comitetului, sinodului şi conferenţelor protopresbiterale; nici local pentru biblioteca acestui tract, ce se înfiinţéză, spre care scop de ací înainte va serví a est edificiu, la care tocmai pentru acest motiv, cu drag vor jertfí şi parochii şi credincioşii comunelor tractuale.

Pentru aceste motive îndoită bucurie ne cuprinde astăzi, când tóte dorinţele mai arđĕtóre ale nóstre, ale parochiei şi ale tractului, credem, că în mare parte se vor realisa prin ridicarea şi înfiinţarea acestui focular cultural.

Reservându-mi dreptul a da espresiune în firul încheierii acestei vorbiri mulţămitelor mele tuturor factorilor, cari au contribuit la realisarea acestui mărеţ institut, vĕ zic Preastim. public şi iubit popor un călduros: Bine aţi venit! şi declar festivitatea inaugurării şcólei nóstre deschisă, cu cuvintele amintite la începutul vorbirei mele: „Acésta este ziua carea a făcut'o Domnul, ca sĕ ne bucurăm şi sĕ ne veselim într'însa!" (Va urma.)

Rolul familiei în educaţiune.

Lucrare cetită în conferenţa învĕţătoréscă din cercul *Reghinului*, de Ioan Paicu, învĕţătoriu.

(Urmare).

Fiind că atenţiunea în punctul acesta nu permite educatorului a scăpa din vedere nici cea mai neînsemnată acţiune a copilului, se observă o scădere cu atât mai mare în familiile ţĕranilor nostri. Pentru-că ce scădere mai mare póte esista în educaţiunea unui copil mic, de cât prostul obiceiu de a fi închinat în grija servitorilor, fraţilor mai mici, sau peste tot în grija altor persóne nechiămate. Aristip zice: „Lasă pe copil sĕ ţi-l créscă un sclav şi în loc de unul te vei trezí cu doi". Cât de bine şi prinicios scopului educaţiunei este însĕ, când mama priveghiază ca un înger păzitor în tótă vremea asupra acţiunilor fiului ei şi le îndreptéză!!

Consecuenţă şi conştienţiositate în colaborare cu paciinţă în purtarea rolului educativ al mamei încă sĕ se observe totdéuna şi în tóte împrejurările.

Rĕul obiceiu de a lua astăzi în serios, ceea-ce eri s'a trecut cu vederea, impasul de a nu se arăta părinţii totdéuna cu seriositatea reclamată de posiţiunea lor, şi isvorul de trébă slabă de a se bate în familii spiritul şi inima întrĕ sine, pe înţeles zis: când mama urméză a dojení şi tata pune parte, ori viceversa, sunt tot atâtea scăderi esenţiale în educaţiunea din familie.

Vrednicia copilului tĕu nu trebue scósă la ivélă şi mai ales nu în presenţa lui fără óre-care reservă şi socotélă.

Scăderea ţĕranului nostru în acest punct este, că prea adese ori descopere partea cea bună a copilului sau prin frase escentrice ca d. e. „am un copil de nu-i vrednic capul meu, ... ca un înger" etc. Prin ce se măreşte nemulţămirea copilului faţă cu sórtea ce l'a aruncat în braţele nevrednicului de tine. Ba se încuibă într'însul şi alte pĕcate, devenind capriţios, clevetitor şi ambiţios.

In fine mama română sĕ se nisuiască a arăta fiului seu ca Antusa sfântului Chrisostom cu tótă ocasiunea, că numai căile spre *şcólă* şi *biserică* sunt cele ale virtuţilor, şi că numai pe acestea umblând omul nu va perí „ci va trece — după zisa lui Christos — din mórte la viéţă".

Insĕ tocmai norma acésta sufere scăderi esenţiale în familiile ţĕrăneşti. Căci mamele usitéză obiceiul a pune fundamentul fricei în educaţiunea propriu zisă de mai târziu prin acea, că sperie copiii în tot momentul unei greşeli a lor cu *şcóla şi învĕţătoriul*. Ce sĕ mai zicem apoi despre acei părinţi, cari pentru nedemnele lor suspiţionări şi susceptibilităţi fac responsabil pe învĕţătoriu, preot, şcólă şi biserică?! Nimic alta, de cât le vom spune franc şi real, că dând încredere falsă copiilor, îi fac cu timpul ómeni fără căpătâiu, sau cum se esprimă românul: „ómeni fără Dzeu".

Din premersele puncte, unde s'au cuprins o sumă óre-care de norme ce s'au pus în vedere mamelor educatóre, însoţite şi de scăderile ce se pot observa relativ la acelea în familiile ţĕrăneşti, putem deduce, că familiile îşi au rolul în educaţiune, sau în a provedé şcóla cu o cétă de copii vioi, deştepţi şi cu tóte organele fisice armonic desvoltate, sau cu un cârd de chipuri de céră cam negrijite, puţin curăţei şi cari nu prea cu drag întră în sala de prelegeri.

Asupra modului cum am cređut de consult a tracta acéstă temă, îmi ţin de datorinţă a da o mică esplicaţiune.

Dacă am împărţit educaţiunea generală umană în elementele ei constitutive, şi am vorbit despre fie-care în special, am făcut-o în scopul de a se puté percepe mai lesnicios de acela pentru cari aceste indigitări şi deducţiuni sunt menite, în casul de faţă de on. membri ai conferenţei. In natură — de sine înţeles — n'are a se lua în considerare şi a se urma după acésta gradaţiune, ci din contră, se vor desvolta tóte forţele intelectuale-morale cum şi fisice deodată şi întêmplător, după cum vin copilului şi respective educatorului înainte, şi nici de cât după vr'un sistem sau plan stabilit de mai nainte.

(Va urma.)

Nr. 7837 Plen.

Cercelariu

cătră onoraţii membri ordinari şi ad hoc ai sinodului protopresbiteral din tractul Agnita.

Preaveneratul Consistoriu archidiecesan mi-a încredinţat prin conclusul de la 2 August a. c. nr. 7837 Plen. convocarea şi conducerea sinodului protopresbiteral electoral al tractului *Agnita*, pentru îndeplinirea postului de protopresbiter al acelui tract. Convoc deci prin acésta sinodul protopresbiteral electoral pe ziua de *Sâmbătă, în 9/22 Octobre a. c.* la orele 11 a. m. în biserica nóstră din Agnita.

Lista candidaţilor se va statorí în comitetul protopresbiteral *Vineri, în ziua premergĕtóre, la orele 6 p. m.*, drept ce invit pe onoraţii membrii ai comitetului protopresbiteral, sĕ se întrunéscă la terminul statorit în sala şcólei nóstre de acolo.

Inainte de şedinţa sinodului se va oficia sfânta liturgie şi chiămarea duhului sfânt, la care sunt poftiţi a lua parte toţi membrii sinodului.

Sibiiu, 20 Septembre, 1904.

Dr. Miron E. Cristea
comisariu consistorial.

NOUTĂŢI

Onomastica M. Sale. Eri (4 Octobre st. n.) fiind ziua onomastică a M. Sale împĕratului şi rege al nostru *Francisc Iosif I.* (Francisc), s'a oficiat în tóte bisericile serviciu divin. In biserica parochială din suburbiul iosefin al Sibiiului serviciul divin a fost oficiat de presbiterul Dumitru Cunţan, spiritual şi profesor seminarial, asistând *Esc. Sa Inaltpreasânţitul archiepiscop şi metropolit al nostru Ioan*, Preacuvioşia Sa dl archimandrit, vicariu archiepiscopesc *Dr. Ilarion Puşcariu*, asesori consistoriali, elevii seminariului „Andreian" în frunte cu întreg corpul profesoral, elevele şcólei civile de fete a „Asociaţiunii" conduse de profesórele şi profesorii lor, şi alt public. La „Doxologia mare" Esc. Sa metropolitul îmbrăcând odăjdiile a rostit ecteniile pentru Domnitoriu şi a cetit din genunchi rugăciunea prescrisă de tipic pentru îndelunga viéţă şi sănĕtate a M. Sale.

*

De la comitat. In şedinţa continuată Luni după amiazi congregaţia comitatului Sibiiu a respins propunerile făcute din partea dlui asesor consistorial Nicolae *Ivan* în chestia monumentului lui *Iancu* şi a disolvării partidului naţional român, cu o majoritate mică de voturi. Au vorbit pentru primirea propunerilor domnii *Ivan* şi *Leményi*, ear' pentru respingere *Bruckner*, *Wittstock* şi *Bedeus*. Punctul de vedere al comisiunei permanente era acela, că chestia *Iancu* priveşte esclusiv pe Români, deci comitatul nu se póte amesteca în ea. Cu privire la a doua propunere earăşi, comitatul a înaintat deja representaţiune guvernului în chestia regulării prin lege a *dreptului de întrunire*, prin urmare nu póte sĕ se mai adreseze odată guvernului în aceeaşi chestie. Şedinţa de după amiazi a fost slab cercetată, însĕ cu tóte acestea Saşii au format majoritatea, care a acceptat punctul de vedere al comisiunei permanente.

*

Comitetul administrativ al comitatului Sibiiu ţine şedinţă Sâmbătă, 8 Octobre n. la orele 3 d. a. în sala mică a comitatului. Tot atunci se vor întruní şi subcomisiunile.

*

Palatul postal din Sibiiu. La 1 Octobre nou oficiul postal, telegrafic şi tefefonic din Sibiiu s'a mutat în noul edificiu din strada Măcelarilor, — palat cu două fronturi: unul la strada Măcelarilor şi unul la strada Baier (visà-vis cu „Albina"). Tot ce se ţine de spediţiuni postale: epistole, asemnate, pachete, telegrame, cum şi vorbiri pe telefon, se face în porticul din parter (întrarea din strada Măcelarilor). Inovaţie: epistole şi telegrame pot fi date la postă în întreg cursul zilei, anume din 1 Octobre până la 30 April de la 8 diminéţa până la 9 séra, ear' din 1 Maiu până 'n 30 Septembre de la 7 diminéţa până la 9 séra. Asemenea şi vorbiri pe telefon se pot face în întreg cursul zilei.

*

Patru cai ucişi de curentul electric. Luni séra carul de transport al intreprinđĕtorului Steiner avênd sĕ trécă prin strada Măcelarilor, în préjma noului edificiu postal i-s'a întêmplat un accident — primul de acest soiu în Sibiiu. Pe coperişele caselor lucrau adecă mai mulţi inşi sĕ lege sîrmele reţelei telefonice trecute din vechiul edificiu postal în cel nou. O sîrmă rumpêndu-se a scăpat celor de pe coperiş tocmai şi când carul avea sĕ trécă pe acolo, şi căđênd pe cai i-a ucis pe toţi patru. Ca trăsniţi de fulgar au căđut jos toţi patru. Mânătorul lor a scăpat ca prin minune. Lui nu i-s'a întêmplat nimic.

*

Moş Pantea. Zilele trecute a murit în Câmpeni economul Mihail Pantea în etate de *110 ani*. Cu câteva zile înainte de mórte moş Pantea era încă voinic, eşise la câmp călare. A fost căsătorit de mai multe-ori, avênd douĕzeci şi cinci copii, dintrĕ cari trăiesc încă nouĕ. In întrégă viéţa sa moş Pantea n'a gustat tutunul.

*

Nu aprindeţi focul cu petrol! Soţia cantorului Mondok Sándor din Pély (în comuna Heves) în una din zilele trecute avea sĕ facă foc, ear' lemnele fiind jilave şi neaprinzêndu-se în grabă, a turnat pe ele petrol. In clipa aceea a isbucnit din petrol flacără mare, de la care au luat foc şi hainele de pe muere. La ţipetele ei i-au alergat în ajutoriu socrul şi cumnatul ei, dar' în timp ce se trudiau sĕ rumpă de pe ea hainele aprinse, petrolul a curs din sticlă prin odaie şi a aprins şi hainele celor doi bărbaţi. Cantoriţa a murit în urma arsurilor, ear' socrul şi cumnatul ei zac acum bolnavi, plini de rane causate de arsură.

*

Liberat. Duminecă a fost pus în libertate dl *Ioan Moţa* după ce şi-a făcut în Cluj pedépsa de 2 luni temniţă ordinară, dictată în procesul pentru un articol publicat în „Libertatea" din Orăştie.

*

Cincizeci mii de coróne pentru o visită. Joi a rĕposat în Siklós, în etate de 97 ani o temeie sêrbă cu numele Sofia Bojnovici, care din averea sa de 150 000 coróne a testat 50.000 de coróne episcopului sêrb Lucian Bogdanovici (al eparchiei de Buda), ca recunoştinţă pentru-că înainte cu vr'o cinci ani episcopul mergênd la Siklós în visitaţiune canonică, i-a făcut visită şi ei, spre a-i mulţămí pentru spriginirea causelor bisericeşti şi şcolare ale comunei şi pentru numĕróselе ei fapte de caritate.

*

Trei mii de pompieri la stîngere. O mare fabrică de conserve situată în apropiere de doccurile din New York a luat foc Vineri, ear' de la acésta flacările au ajuns la reservoarele împlute cu amoniac. In urma gazurilor produse de amoniacul aprins au murit asfixiaţi cincizeci de pompieri, ear' alţi fórte muţi şi-au perdut vederea. La lucrările de stîngere au luat parte trei mii de pompieri.

*

„Pocăiţii" n'au drept sĕ cumpere averi. S'a întêmplat nu în puţine locuri, că nazarenii sau „pocăiţii" (cum îşi zic ei) înmulţindu-se în numĕr de ajuns spre a se constituí în comunitate religióşă, şi au cumpĕrat loc spre a-şi zidí pe el casă de rugăciune, cerênd a li-se întabula locul şi casa pe numele comunităţii. Acum de curênd însĕ ministrul de justiţie a dat ordin, ca cererile pentru întabulare de imobile pe numele comunităţilor religióse nazarene *sĕ nu se mai încuviinţeze*, deóre-ce art. de lege 40 din 1885 numai contesiunilor deja recunoscute dă drept de a-şi acuira avere nemişcătóre.

*

O invenţie de necređut. Cetim în ziarele din Budapesta, că Sâmbătă s'au făcut în drumul „Orczy" al Budapestei esperimente cu un aparat de stîngere, menit a face pompierilor şi tuturor celor năpăstuiţi de incendiu serviciu colosal de mari. Spun adecă ziarele că în presenţa unui mare numĕr de comercianţi, proprietari de fabrice şi mari-industriaşi pompierii au dat foc unui urloiu de lemn, înalt de cinci metri şi uns dinlăuntru cu cătran. Când focul ardea cu mai mare putere, un domn s'a apropiat de el cu un aparat în forma unui cilindru de zăhar, din care a îndreptat spre flacări o rază şi — în câteva clipe focul s'a stîns. Au aprins apoi trei butóie de duhot (păcură), zece lăzi de lemn umplute cu material uşor mistuibil prin flacări, un teritoriu mare presărat cu cătran, şi în sfêrşit o mare baracă de lemn, umplută cu material jingaş de foc şi uns cu cătran. Domnul acela, cu aparatul seu le-a stins şi pe acestea în câteva clipe. Inventatorul a dat aparatului sĕu nume „Minimax" şi se zice că acest „Minimax" ar fi întrodus deja în palatele din Viena ale M. Sale, la teatrul de curte (Burg-Theater) şi în opera din Viena, cum şi în tóte castelele împĕratului Germaniei.

Studiu din sfera iconografiei orientale.

De Dr. Miron E. Cristea.

(Urmare)

Astfel pictura din proscomidie glorifică jertfa lui Christos pentru omenime; ear' cea din diaconier apariţia Lui în lume, între ómeni.

In partea de jos se continua, atât în proscomidie cât prin diaconier, adese-ori şirul archiereilor, însoţiţi de diaconi.

Ornatele bisericeşti.

La locul acesta este nimerit a scrie ceva şi despre ornate.

Precum în pictură şi în ornamentarea sculpturală decoraţiunile jócă un deosebit rol în biserica orientală, aşa şi în odóre şi vestminte sĕ desvóltă o pompă impunĕtóre acolo, unde mijlócele materiale permit acésta. — Pompa, ba chiar luxul, este de altcum un lucru caracteristic în Orient şi afară de biserică, d. e. la la curţile orientale.

Odórele bisericeşti represintă adese-ori bogăţii colosale. Acésta bogăţie însĕ pare-că decreşte din ce în ce, căci cu cât mergem mai îndĕrĕpt spre timpurile trecute, cu atât aflăm în biserici mai multă bogăţie. Evlavia şi religioşitatea claselor boiereşti şi a curţilor domnitóre erau isvorul abundant al acestor bogăţii. In timpurile mai noue — în general luat — scăḑênd religiositatea, biserica este cea dintâiu, care sufere.

Am vĕzut la mănăstirea Putna o icóně, pe care *Stefan cel Mare* o purta permanent la sin, de câte-ori mergea la luptă pentru credinţă, neam şi patrie.

Ceriul i-a şi ajutat şi zidirea de mănăstiri şi biserici numĕróse, bogat dotate şi înzestrate, au fost fructele recunoştinţei sale.

Bolintineanu zice în balada sa *„Mănăstirea Putna“*.

Domni mari 'nălţară
Sfinte mănăstiri,
S'amintéscă ţerii
Zile de măriri.

Rĕmâi în adevĕr uimit, când priveşti scumpele odóre preoţeşti, archiereşti şi epitafele ce se mai păstréză şi azi în mănăstirea Putna, zidită de acest mare domnitor. Preţióse sunt pentru noi nu numai prin vechimea lor, prin faptul, că sunt lucrate de mânile abile a le chiar domniţelor române, ci şi prin valórea lor intrinsecă, fiind brodării de cele mai artistice şi preserate cu pietrii scumpe [1]) de mărgăritar.

Asemenea odóre scumpe am mai admirat şi la mănăstirea *Suceviţa* din Bucovina şi la multe alte biserici de pe teritoriu român.

Ar merita sĕ se înfinţeze un mare museu bisericesc, în care aceste preţiosităţi se fie adunate şi espuse spre vedere publică, drept isvor de admirare a trecutului nostru şi de insufleţire pentru viitor.

Un mic început, dar' totuşi de mare interes, a făcut cât pentru Bucovina Preacuvioşia Sa archimandritul mitrofor *Miron Calinescu*, adunând în localele reşedinţei metropolitane mai multe obiecte sacre, adese-ori aruncate prin podurile şi magazinele mănăstirilor.

Acolo am vĕzut saccose archiereşti de tótă frumseţa cu sfinţi părinţi, ţesuţi în însaşi materia. Acest us era în trecut fórte lăţit. Confecţionarea şi brodarea unor asemenea odóre reclama o pricepere artistică şi o paciinţă de admirat, mai ales, când trebue se consideri, că lucrătórele erau nu femei de meserie, ci damele claselor celor mai înalte.[2])

Amintire specială merită ornatele din pictura bisericei de la *Suceviţa*. La Iisus şi la îngeri *colórea albă* jócă un deosebit rol....

Une-ori pe alb aflăm vrâste verḑii.

Archiereii sunt parte cu felone, parte cu saccose. Cele mai multe sunt în formă de cuadrate, ca şi o scândură de şah. Cuadratele sunt albe, şi negre, une-ori şi roşii. Omoforul alb are cruci negre. Pe altele aflăm, în loc de cuadrate, cercuri la mijloc cu cruce şi pe cele patru câmpurele cu câte un punct negru.

La archiereii din altariul bisericei ornatele au aceleaşi cuadrate sau cercurele, dar' în lăuntrul pe lângă cruce obvine şi inscripţia IC XC NI KA, cam de mărimea figurei de mai jos.

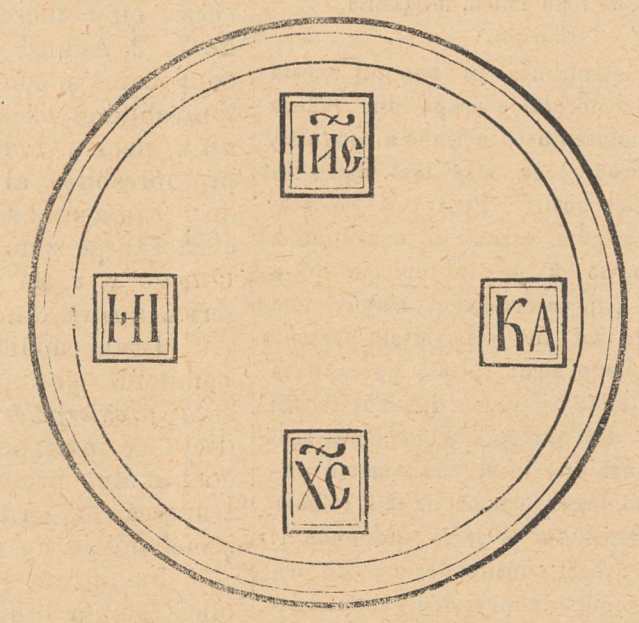

Inscripţia însĕ este, ca pe *pistornicele*, ce se folosesc la facerea prescurilor

IC	XC
NI	KA

Pe mantia archangelilor Mihail şi Gavriil din biserica sfântului Apollinare de la Ravenna asemenea aflăm o mulţime de cercuri dar' simple, făeute din mosaic.

Pe vestmintele sfinţilor părinţi Ioan Chrisostom, Vasile cel Mare, Grigore, şi Atanasie de la San-Marco încă obvin cuadrate albe cu cruci gróse, negre, ori cercuri negre cu cruci albe.

Forma cuadrat vergata a vestmintelor bisericeşti este deci un us vechiu, bine aplicat de pictorul Tătărescu în pictura unor sfinţi din catedrala de la Iaşi. (Vezi fig.....)

Cele mai frumóse vestminte preoţeşti în folosinţă le-am vĕzut în *Cernăuţi*. De-şi înflorilate şi multicolóre, conform stilului oriental, totuşi cu gust, şi tóte câte se folosesc de-odată la fel; ear' cele mai nepotrivite le-am vĕzut la metropolia din *Iaşi*. Stiharul curat albastru, felonul aprópe alb. Nici chiar invers colorate nu corĕspund unui gust cât de puţin pretensiv.

Saccosul metropolitul de la Cernăuţi are *clopoţei* de ambele părţi, şi servesc ca nasturi pentru a încopcia ambele aripi. Acesti clopoţei sunt imitaţi după vestmêntul cu clopoţei al archiereilor din legea mosaică.

Cei dintâi episcopi purtau felóne preoţeşti şi numai patriarchii de la Constantinopol aveau saccos, primit ca dar de la împĕraţii de acolo. Saccosul era un vestmênt împĕrătesc. Mai târziu sau acceptat saccosul ca vestmênt pentru toţi archiereii.

La *Domniţa Balaşa* atât *felonul* preoţesc, cât şi *stiharul diaconesc* avea la grumazi *guler* în sus de petea (galon) aurie, ca şi gulerile de la *blusa* soldaţilor ori de la reverenḑile nóstre.

Diaconii pórtă stihar colorat şi orariu. In biserica *română* şi *grecéscă* orariul sĕ încinge pe sub suóra drépta şi peste umĕrul stâng.

In Suceava am vĕzut (24 Maiu 1903) în un chiosc de lângă biserica mănăstirii, ce tocmai se repara nişte icóne, cu scene din viéţa sfântului *Ioan cel nou* de la Suceava (patronul Bucovinei), ale cărui sfinte móşte se şi păstréză în un paraclis din acea mănăstire. Aici cei 2 diaconi aveau orariul numai fixat cu un nasture pe umĕrul stâng. Acest us îl aflăm peste tot în biserica rusĕscă, şi numai la *„Capetele vóstre Domnului sĕ le plecaţi“* sĕ încinge cruciş. Aşa e aplicat orariul şi la metropolia din Iaşi.

(Va urma.)

[1]) Părintele egumen, protosincelul Teofil Pătrăş, unul dintrĕ cei mai zeloşi şi mai activi preoţi ai Bucovinei, ni-a pus cu bunăvoinţă tóte la disposiţie, ca sĕ le putem admira.

[2]) Astăzi damele şi domnişórele nóstre se ocupă tóte cu artele frumóse, dar' aprópe nicăiri nu se observă în bisericile nóstre urmările acestei educaţii artistice. In câteva oraşe îşi ofere damele nóstre concursul lor la reproducerea cântărilor liturgice.

„Corvineana“
institut de credit şi economíi în Hunedóra.

CONCURS

Direcţiunea institutului de credit şi economíi *„Corvineana“* publică concurs pentru ocuparea postului de **practicant**.

Salariu anual cor. 720.

Cel ce doreşte a reflecta pentru dobândirea acestui post, are a documenta că a absolvat şcóla comercială superióră.

Rugările sunt a se adresa către direcţiunea institutului în Hunedóra (Vajdahunyad) **până în 24 l. crt.**

Alesul va avé a se presenta pentru ocuparea postului cu ziua de **1 Novembre 1904.**

[289] 1—2 **Direcţiunea.**

„Crişana“
societate de economíi şi credit în Brad.

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de **oficial** la societatea de economíi şi credit *„Crişana“* în Brad, prin acésta se publică concurs.

Postul se întregeşte — deocamdată — numai provisor, pe un an de probă, cu un salariu de cor. 1200, plătibili în rate lunare anticipative, şi tantiema statutară, avênd sĕ fie ocupat în **1 Novembre n. a c.**

Cei ce doresc a reflecta, pentru dobândirea acestui post, au sĕ documenteze, că au absolvat şcóla comercială cu cualificaţiunea recerută

Cei cu praxă de bancă şi cu cunoştinţă de limbi, vor fi preferiţi.

Rugările sunt a se adresa Direcţiunii societăţei, cel mult până la **15 Octobre** st. n. a. c.

Brad, la 29 Septembre 1904.

Petru Rimbaş
[278] 1—1 director esecutiv.

Nr. 705 1904. [287] 1—3

Concurs

Pentru **întregirea parohiei** vacante de clasa a treia **Comana superióră**, protopresbiteratul gr. or. Făgăraş, pe basa resoluţiunei Preavenerabilului Consistoriu arhidiecesan din 7 Septembre 1904, nr. 9463 B. se escrie prin acésta concurs cu termin de 30 zile de la prima publicare în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post de paroh sunt cele fasionate în cóla B, pentru întregirea venitelor preoţeşti de la stat.

Doritorii de a ocupa acest post de paroh sĕ şi subştérnă cererile concursuale instruite conform legilor în vigóre la subsemnatul oficiu protopresbiteral gr. or. Făgăraş în Făgăraş, până la terminul susindicat, avênd a se presenta în vre o Duminecă sau sĕrbătóre la sânta biserică spre a cânta, respective a celebra şi a cuvênta.

Făgăraş, 18 Septembre 1904.

In conţelegere cu comitetul parohial.
Oficiul protopresbiteral gr. or. Făgăraş.

Ioan Cândea
protopop, ca adm. prot.

25 cor. remuneraţie

pentru toţi cetitorii acestui A NUNŢ!

4 părechi de ghete pentru 5·50 cor.

In urma insolvenţii mai multor fabrici am fost însărcinat cu desfacerea unei enorme cantităţi de ghete sub preţul confecţionării; vênd deci 1 păreche de **ghete pentru domni** şi 1 păreche **pentru dame**, din piele négră ori brună, cu şireturi, cu tălpi tari, bine bătute cu cuie; apoi 1 păreche de **ghete la modă pentru domni** şi 1 păreche **pentru dame**, fórte elegante şi plăcute. Mărimea după cm **Tóte 4 părechile costă numai 5·50 cor.** — Se pot procura pe lângă ramburs sau trimiţêndu-se banii înainte.

S. Urbach, Schuh-Export
[265] 1—1 **Krakau 54/K.**

Schimbul este admis; dacă nu convine se retrimit banii, astfel că ori-ce risic este eschis cu desevêrşire.

Vînzare de casă.

Casa **strada băilor** (Badgasse) **nr. 4**, suburbiul iosefin, se vinde din mână liberă. Are grădină cu pomi roditori, grădină de brazi, scăldătóre de rîu, şi se află în ţinut scutit de prav, 30 minute depărtare de la centrul oraşului. (286) 1—3

Cruce sau stea duplă electro-magnetică

Patent nr. 86967.

Nu e crucea lui Volta! Nu e mijloc secret

vindecă şi invioréză pe lângă garanţie.

Deosebită atenţiune e a se aparat vindecă bóle da împrejurărei, că acest vechi de 20 ani.

Aparatul acesta vindecă şi folosesce contra *durerilor de cap si dinţi, migrene, neuralgie, împedecarea circulaţiunii sângelui, anemie, ameţeli, ţiuituri de ureche, bătaie de inimă, sgârciuri de inimă, asma, auzul greu, sgârciuri de stomac, lipsa poftei de mâncare, rĕceală la mâni şi picióre, reuma, podagră, ischias, udul în pat, influenţa, insomnie, epilepsia, circulaţia neregulată a sângelui* şi multor altor bóle cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. — *In cancelaria mea se află atestate incurse din tóte părţile lumei cari preţuesc cu mulţămire invenţiunea mea şi ori-cine póte esamina aceste atestate.* Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca i-se retrimite banii. — Unde ori-ce încercare s'a constatat zadarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atenţiunea P. T. public asupra faptului, că *aparatul meu nu e permis sĕ se confunde cu aparatul „Volta“* deóre-ce „Ciasul-Volta atât în Germania cât şi în Austro Ungaria a fost *oficios oprit* fiind nefolositor, pe când *aparatul meu e în genere cunoscut, apreciat şi cercetat.* Deja ieftinătatea crucei mele electro-magnetice o recomandă în deosebi

Preţul aparatului mare e cor. 6.— folosibil la morburi cari nu sunt mai vechi de 15 ani. [2] 101

Preţul aparatului mic e cor. 4.— folosibil la copíi şi femei de constituţie fórte slabă.

Espeditie din centru şi locul de vênḑare pentru ţéră şi străinătate e:

MÜLLER ALBERT, Budapesta, V., strada Vadász 42/V colţul strada Kálmán.

Concurs

Pentru **îndeplinirea parohiei** vacante din **Chesinţ**, protopresbiteratul Lipova, în diecesa Aradului, se escrie concurs cu termin până la **12/25 Octobre 1904**.

Emolumentele împreunate cu acésta parohie sunt: 1. Una sesiune par. constătătóre din 30 jug. pământ; 2. Un intravilan parohial; 3. Birul şi stola usuată de la parohiani; 4. Intregirea dotaţiunei de la stat, după cualificaţiunea alegêndului preot.

De la recurenţi se cere cualificaţiune pentru parohíi de clasa I cu acea observare, ca întru cât nu vor fi recurenţi cu cualificaţiune de clasa I, vor fi admişi la candidare şi recurenţi cu cualificaţiune de cl. II.

Recurenţii sunt avisaţi, ca recursele lor instruite cu documentele de cualificaţiune recerută, şi adresate comitetului parohial din Chesinţ, până la terminul susindicat, sĕ le subştérnă subscrisului protopresbiter Voicu Hamsea în Lipova (Lippa); ear' în vre o Duminecă ori sĕrbătóre, cu observarea § ului 18 din Regulamentul pentru parohíi — sĕ se presenteze în sfta biserică din Chesinţ, pentru a şi arăta desteritatea în cele rituale

Chesinţ, 23 August (5 Sept.) 1904.

Comitetul parohial.

In conţelegere cu mine:

Voicu Hamsea
[283] 2—3 protopresbiter în Lipova.

Redactor responsabil Teodor V. Pacatian. Editura şi tipariul Tipografiei archidiecesane.